

Handreiking taken, rollen en verantwoordelijkheden

passend onderwijs-jeugdhulp Holland Rijnland

Juli 2026

Samenwerking onderwijs-jeugdhulp
Holland Rijnland

Handreiking taken, rollen en verantwoordelijkheden

passend onderwijs-jeugdhulp Holland Rijnland

De Samenwerking onderwijs-jeugdhulp Holland Rijnland bestaat uit de samenwerkende gemeenten Holland Rijnland, Serviceorganisatie Zorg Holland Rijnland, de Jeugdteams, de Samenwerkingsverbanden PO en VO regio Leiden, Midden-Holland & Rijnstreek en Duin- en Bollenstreek en Regionaal Bureau Leerrecht.

Inhoud

Inleiding 6

Waarom deze handreiking? 6

Doel van deze handreiking 6

Doelgroep van deze handreiking 6

Aanpassingen 6

Tot slot 7

Onderwerp 1 Onderwijs-zorgcontinuüm in Holland Rijnland 8

Werken aan een dekkend en betaalbaar onderwijszorg-continuüm Holland Rijnland 8

Fasenmodel onderwijszorg-continuüm Holland Rijnland 8

Onderwerp 2 Leerproblemen 9

Leesproblemen 9

(Ernstige) Dyslexie 9

Doorverwijzing 9

Ouderbetrokkenheid 10

Onderwerp 3 Intelligentie onderzoek 11

Verantwoordelijkheid passend onderwijs 11

Verantwoordelijkheid in het kader van diagnostisch proces jeugdhulp 11

Onderwerp 4 Inzet van coaching, therapieën en trainingen op school 12

Verantwoordelijkheid Passend Onderwijs 12

Verantwoordelijkheid Jeugdwet 12

Zorgverzekeringswet 12

Onderwerp 5 Huiswerkbegeleiding/RMT 13

Wat is aanvullend onderwijs? 13

Verantwoordelijkheid Passend Onderwijs 13

Motieven en verantwoordelijkheden van aanvullend onderwijs 13

Verantwoordelijkheid Jeugdwet 14

Wanneer is er sprake van Jeugdhulp bij huiswerkbegeleiding? 14

Onderwerp 6 Individuele begeleiding op school in de klas 15
Leidende principes regio Holland Rijnland 15
Verantwoordelijkheid Passend onderwijs 15
Verantwoordelijkheid Jeugdwet 15
Proces doorlopen met school (Integraal arrangeren) 16

Onderwerp 7 Onderwijs-zorg arrangement (oza) & zorg-onderwijs arrangement (zoa) 17
Verantwoordelijkheid Passend onderwijs 18
Verantwoordelijkheid Jeugdwet 18
Verantwoordelijkheid aanbieder 18

Onderwerp 8 Hoogbegaafdheid 19
Passend onderwijs aan hoogbegaafd kind 19
Financieringsroutes 19

Onderwerp 9 Begeleiding tijdens pauze en andere vrije momenten binnen het basisonderwijs 20
Verantwoordelijkheid Passend onderwijs 20
Verantwoordelijkheid Jeugdwet 20

Onderwerp 10 Medische handelen in het onderwijs 21
Voorbehouden en niet-voorbehouden handelingen 21
Medische handelingen 21
Hoe te handelen volgens de wet? 21

Onderwerp 11 Persoonlijke verzorging op school 22
Verantwoordelijkheid onderwijs 22
Verantwoordelijkheid Jeugdwet 22
Zindelijkheidsproblematiek 22

Onderwerp 12 Hoe omgaan met inclusief onderwijs specifiek down syndroom 23
Basisondersteuning en extra ondersteuning 23
Aanpassingen en hulpmiddelen 23
Integraal arrangeren 23

Onderwerp 13 Ondersteuning op school aan leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften op gedrag 24
Verantwoordelijkheid Passend onderwijs 24
Verantwoordelijkheid Jeugdwet 24

Onderwerp 14 stagebegeleiding of dagbesteding? **25**

Samenvatting van Stagebegeleiding in het VSO 25

Onderwerp 15 Inzet vanuit ontwikkelingsperspectief plan in relatie tot inzet jeugdhulp via jeugdteam **26**

Verantwoordelijkheid Passend onderwijs 26

Verantwoordelijkheid Jeugdwet (bij integraal arrangeren) 27

Onderwerp 16 Wachttijden **28**

Beschikbaarheidswijzer 28

Overbruggingszorg 28

Wachttijden gespecialiseerd onderwijs 28

Leidende principes 28

Onderwerp 17 Routes scholen richting hulpverlening **29**

Integrale ondersteuningsroute onderwijs-jeugdhulp 29

Onderwerp 18 Regie in casus **30**

Onderwerp 19 Rol leerplicht, samenwerkingsverband en jeugdteams bij langdurig verzuim/thuiszitters **31**

Regionale afsprakenkaart Holland Rijnland: Wat doen als schoolgang (even) niet lukt? 31

Rol van Regionaal Bureau Leerrecht 31

Team Leerlingzaken 31

Leidende principes bij (dreigend) thuiszitten 32

Inleiding

Waarom deze handreiking?

De Wetten Passend onderwijs en de Jeugdwet kennen een gebied, waarin de verantwoordelijkheden van het onderwijs en de gemeenten (jeugdhulp) in elkaar overlopen. Dit grijze gebied is niet duidelijk gedefinieerd wat leidt tot onduidelijkheid tussen onderwijs en jeugdhulp over wie voor welke aspecten verantwoordelijk is op het gebied van hulp aan jeugdigen en waarvoor jeugdhulp en onderwijs 'samen aan de lat staan'. Verduidelijking van dit gebied is daarom een noodzakelijke eerste stap. Deze handreiking biedt op verschillende onderwerpen verduidelijking. Alleen, deze handreiking biedt nadrukkelijk niet de gewenste 'zwart-wit' antwoorden op veel vraagstukken. Het blijft noodzakelijk om via de methode integraal arrangeren op zoek te gaan naar maatwerk oplossingen. Succesvolle maatwerkoplossingen kunnen wel met elkaar gedeeld worden en deze handreiking verrijken. Het belangrijkste uitgangspunt is dat de betrokken organisaties het welzijn van het kind en het gezin vooropstellen.

Doel van deze handreiking

Deze handreiking geeft op een aantal onderwerpen helderheid over de verantwoordelijkheden van (Passend) Onderwijs[1] en gemeenten. Ze beschrijven een aantal veel voorkomende situaties waarbij er onduidelijkheid is over wie verantwoordelijk is voor de inzet en bekostiging van de ondersteuning van leerlingen. Lang niet alle mogelijke situaties worden beschreven. De richtlijnen blijven in ontwikkeling en in de loop van de tijd verschijnen updates en meer onderwerpen. Deze handreiking geeft op onderdelen ondersteuning aan professionals die tijdens het integraal arrangeren vastlopen. De handreiking is niet bedoeld om rollen en taken van alle partners in beeld te brengen die mogelijk ook betrokken zijn een kind.

Doelgroep van deze handreiking

De handreiking is gemaakt voor professionals in de uitvoering, op school en in het jeugdteam. Waar wij spreken over school bedoelen we alle professionals die betrokken zijn bij de extra ondersteuning van een leerling. Waar wij spreken over het jeugdteam, bedoelen wij ook wijkteams. De handreiking is bedoeld voor casuïstiek voor leerlingen van 4 tot 18 jaar (basisonderwijs, voortgezet onderwijs en MBO). De handreiking is gemaakt voor de jeugdhulp regio Holland Rijnland (gemeenten Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest, Zoeterwoude, Teylingen, Lisse, Hillegom, Nieuwkoop, Noordwijk, Katwijk, Kaag en Braassem en Voorschoten).

Aanpassingen

Op het moment dat er veranderingen zijn door nieuwe wet- en regelgeving of jurisprudentie passen we het document daarop aan. De beschreven onderwerpen betreffen allemaal situaties waarbij er op school, of gerelateerd aan school, ondersteuning aan de leerling moet worden verleend. De onderwerpen en de beschrijving van de verantwoordelijkheden zijn tot stand gekomen met consensus van een brede groep betrokkenen namens onderwijs, gemeenten en de toegang (jeugdteams).

1 Elk samenwerkingsverband heeft samen met de schoolbesturen in de regio afgesproken welke ondersteuning op elke school geboden wordt. Dit heet de basisondersteuning. De basisondersteuning is te vinden op de website van de samenwerkingsverbanden:

> PPO Leiden
> SWV VO Leiden
> SWV PO Duin- en Bollenstreek
> SWV V(S)O Duin- en Bollenstreek
> SWV PO Rijnstreek
> SWV VO Midden-Holland en Rijnstreek

Tot slot

Wij hebben gebruikt gemaakt van onder andere teksten van de websites van het NJI, jeugdhulpregio Food Valley en jeugdhulpregio Hart van Brabant. Heb je een vraag over de inhoud van deze handreiking (tekstueel of niet correctie informatie) mail je vraag dan naar:

Onderwijs gerelateerde vragen naar: info@swv-db.nl

Jeugdhulp gerelateerde vragen naar: info@jeugdteamslr.nl

Onderwerp 1
Onderwijs-zorgcontinuüm in Holland Rijnland

Werken aan een dekkend en betaalbaar onderwijszorg-continuüm Holland Rijnland

Voor sommige kinderen en jongeren is de kloof tussen onderwijs en zorg nog te groot, waardoor zij het risico lopen tussen wal en schip te vallen. Het gaat om leer- en kwalificatie plichtige kinderen en jeugdigen die (tijdelijk) niet volledig (kunnen) functioneren binnen het onderwijs. Om dit te voorkomen en een passend aanbod te bieden, wordt in Holland Rijnland gewerkt aan het creëren van een samenhangend, toegankelijk en betaalbaar aanbod van geïntegreerde onderwijs- en zorgvoorzieningen met vloeiende overgangen daartussen.

Onderwijszorgcombinaties ondersteunen kinderen en jongeren bij het behouden van hun onderwijsdeelname of het herstel daarvan en begeleiden hen naar een geschikte uitstroombestemming. Het betreft hier voornamelijk arrangementen waarbij:

- Onderwijs aangeboden wordt in een kleine groep op een school, waarbij in deze groep, aanvullend op de basis- en extra ondersteuning van de school, jeugdhulp geboden wordt door een gecontracteerde (vaste) jeugdhulpmedewerker.
- Onderwijs aanvullend op zorg (tijdelijk) wordt vormgegeven op een zorglocatie.

Fasenmodel onderwijszorg-continuüm Holland Rijnland

Om de structuur, samenhang en communicatie rond de samenwerkingsvormen in Holland Rijnland te versterken, is een fasenmodel voor het onderwijs-zorgcontinuüm ontwikkeld. Het model beschrijft de uitgangspunten voor de overlappende samenwerking die nodig is om een ononderbroken ontwikkelingslijn voor elke jeugdige te waarborgen. Binnen Holland Rijnland worden in het kader van een dekkend netwerk duidelijke afspraken gemaakt tussen gemeenten en onderwijs, passend bij elke fase van het model.

Hoewel het model fasen onderscheidt, verloopt het proces in de praktijk vaak grillig, waarbij jongeren fasen kunnen overslaan. Daarbij is er extra aandacht nodig voor de overgangen tussen de fasen. Het fasenmodel wordt geëvalueerd en bijgesteld in de regionale werkgroep onderwijs-jeugd.

Bekijk hier het fasenmodel ›

Onderwerp 2
Leerproblemen

Kinderen met leerproblemen ontvangen extra aandacht van de leerkracht. Als er geen duidelijke verbetering optreedt, kan overwogen worden om te onderzoeken of het kind een leerstoornis heeft. Ouders en school kunnen een onderzoek aanvragen bij een orthopedagoog of psycholoog. Dit wordt bekostigd door het onderwijs. De school is verantwoordelijk om hulp te bieden bij:

- Het behalen van onderwijsdoelen
- Het kunnen doorlopen van het onderwijsprogramma

Op school kan hulp nodig zijn dat geen betrekking heeft op het onderwijskundig proces of het behalen van leerdoelen. De school is niet verantwoordelijk voor deze zorg. Zoals begeleiding bij sociaal gedrag in de vrije ruimte. Het Jeugdteam kan na onderzoek beoordelen welke jeugdhulp ingezet kan worden. Het onderzoek wordt vergoed indien begeleiding op school aan de vereisten heeft voldaan en het Leerlingdossier (Ontwikkelperspectief Plan) in orde is.

Leesproblemen

Op school ontvangt het kind taal- en spellingsonderwijs. De signalering en begeleiding van leesproblemen is in eerste instantie de verantwoordelijkheid van de school. Bij lees- en/of spellingsproblemen wordt de begeleiding van de leerling in het onderwijs in stappen geïntensiveerd, indien mogelijk met hulp van ouders.

(Ernstige) Dyslexie

Als een leerling ernstige en hardnekkige lees-/spellingsproblemen vertoont, kan er een vermoeden van dyslexie ontstaan. Het vermoeden van dyslexie moet nader onderbouwd worden op basis van gegevens en inzichten vanuit de school. Hiervoor wordt in het onderwijs een leerlingdossier gebruikt.

Sinds 2009 bestaat er een vergoedingsregeling voor gespecialiseerde dyslexiezorg voor basisschoolleerlingen met ernstige dyslexiezorg voor basisschoolleerlingen met ernstige dyslexie. Sinds 2015 zijn de gemeenten verantwoordelijk voor deze dyslexiezorg, zowel voor onderzoek als behandeling. De gemeente waar het kind woont, is verantwoordelijk voor het verstrekken van deze zorg. Het is belangrijk te weten dat dyslexiezorg alleen vergoed wordt als het kind tussen de 7 en 12 jaar oud is en tijdens de basisschoolleeftijd is aangemeld voor onderzoek en behandeling.

De zorgverlener stelt vervolgens vast of er inderdaad sprake is van ernstige, hardnekkige en specifieke lees- (en spelling) problemen en de diagnose dyslexie gesteld kan worden én gaat na of het een dusdanig ernstige vorm van dyslexie betreft dat een behandelindicatie Ernstige Dyslexie wordt afgegeven.
Ernstige rekenproblemen en dyscalculie vallen niet onder de Jeugdwet, in tegenstelling tot Ernstige Dyslexie (ED), waarvoor wél jeugdhulp beschikbaar is.

Doorverwijzing

In de regio Holland Rijnland is afgesproken dat de school kan doorverwijzen bij vermoedens van Ernstige Dyslexie, zoals opgenomen in de Nadere Regels Jeugdhulp. Het is de verantwoordelijkheid van de school om dit vermoeden te onderbouwen aan de hand van criteria van achterstand en hardnekkigheid, zoals beschreven in de brede Vakinhoudelijke Richtlijn Dyslexie voor Ernstige Dyslexie. De aanbieders van dyslexiezorg beoordelen vervolgens het leerlingendossier op basis van deze onderbouwing. Zij bepalen of de leerling in aanmerking komt voor vergoede diagnostiek en behandeling. Het traject van vergoede dyslexiezorg valt onder de jeugdhulpplicht en eindigt wanneer het kind naar het voortgezet onderwijs (VO) gaat. Als een behandeltraject al loopt op het moment dat het kind naar het VO gaat, wordt het traject voortgezet tot het einde van de behandeling.

De aanbieder mag aanvragen Ernstige Dyslexie (ED) afwijzen als de school niet heeft gehandeld volgens protocol, de aanbieder dient de aanvrager terug te sturen naar de school. De school blijft dan verantwoordelijk voor de ondersteuning van het kind.

Bij leerlingen met minder ernstige lees-/spellingsproblemen of minder ernstige vorm van dyslexie houdt de school de taak de lees- en spellingontwikkeling met onderwijs en extra ondersteuning te optimaliseren. Ook als een leerling vanuit de Jeugdwet behandeling van een zorgverlener ontvangt en voor de periode na de behandeling, blijft het belangrijk dat school en zorgverlener goed samenwerken om tot maximale kansen voor de leerling te komen.

Ouderbetrokkenheid

Gedurende de behandeling van dyslexie is het van belang dat ouders of verzorgers betrokken zijn en oefenen met het kind. Wanneer ouders niet in staat zijn om thuis te ondersteunen met bijvoorbeeld lezen (omdat ze bijvoorbeeld de taal niet machtig zijn of er andere problematiek speelt), wordt er samen gekeken met de behandel coördinator, Intern begeleider (Ib'er), leerkracht, ouders en het kind of er iemand uit het netwerk ingezet kan worden. Daarbij kan er ook binnen de school gekeken worden naar mogelijkheden. Bijvoorbeeld een voorleesmoeder of een leerkracht die extra kan oefenen met het kind. School is hier niet toe verplicht en dit is ook geen verantwoordelijkheid van de gemeente.

Onderwerp 3
Intelligentie onderzoek

Verantwoordelijkheid passend onderwijs

Een intelligentieonderzoek kan nodig zijn voor onderwijs aan jeugdigen. Het speelt een rol bij onderzoek naar laag- of hoogbegaafdheid of bij een verwijzing naar het speciaal (basis)onderwijs. Na de uitslag van de test kan het onderwijs aan de jeugdige daarop worden afgestemd. In dat geval is het onderzoek primair gericht op het leerproces. Dit valt onder de zorgplicht van scholen. Het Jeugdteam[2] hoeft hiervoor geen voorziening te treffen. Er is jeugdhulp van toepassing als er sprake is van psychische problemen en stoornissen, psychosociale problemen, gedragsproblemen of een verstandelijke beperking. Het meten van een intelligentieniveau is hiervoor niet noodzakelijk. Op grond van Passend onderwijs behoren scholen een beroep te kunnen doen op een psycholoog of orthopedagoog voor o.a. onderzoek.

Verantwoordelijkheid in het kader van diagnostisch proces jeugdhulp

Een intelligentieonderzoek kan alleen onder de verantwoordelijkheid van de gemeente (Jeugdwet) vallen als het onderzoek onderdeel is van een diagnostisch proces in het kader van jeugdhulp. In dit geval moet er een vermoeden zijn dat er meer aan de hand is dan enkel laag- of hoogbegaafdheid. Het verzoek voor een intelligentietest mag geen los verzoek zijn.

[2] Hiermee worden bedoeld: Jeugdteams Leidse Regio, Voorleder1, Wijkteam Katwijk, Toegang Voorschoten en JGT Nieuwkoop. Voor de leesbaarheid staat er Jeugdteam.

Onderwerp 4
Inzet van coaching, therapieën en trainingen op school

Bijvoorbeeld: Sociale vaardigheidstrainingen (SoVa-training), speltherapie, kind-coaching.

Verantwoordelijkheid Passend Onderwijs

In de memorie van toelichting van de Wet Passend onderwijs is opgenomen dat de school verantwoordelijk is voor ondersteuning in het kader van de onderwijsontwikkeling. Afhankelijke van de problematiek van de leerling en de mogelijkheden van de school zal de extra ondersteuning door de school worden ingezet. Voorbeelden van ondersteuning van een leerling staan in de memorie van toelichting van de Wet Passend onderwijs (via officiële bekendmakingen).

Verantwoordelijkheid Jeugdwet

De Jeugdwet is verantwoordelijk voor ondersteuning van de individuele jeugdige, bijvoorbeeld zowel op school als thuis en op de sportclub.
Vanuit de Jeugdwet mag alleen kwalitatief goede hulp worden ingezet door daartoe aangewezen verwijzers. Bij het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) is een databank waar staat welke interventies effectief zijn en welke niet. In sommige gemeenten worden trainingen aangeboden als preventief aanbod in een voorliggende voorziening. Voorliggende voorzieningen vallen niet onder de jeugdwet. Er is geen verwijzing voor nodig en ze zijn vrij toegankelijk, en vallen daarom niet onder de jeugdwet. Speltherapie kan worden ingezet vanuit de jeugdwet wanneer het een onderdeel is van een bredere behandeling onder toezicht van een regiebehandelaar.

Zorgverzekeringswet

Zijn ouders aanvullend verzekerd voor (spel)therapie, dan heeft dit voorrang op de Jeugdwet. Financiering dient dan vanuit de zorgverzekering plaats te vinden.

Onderwerp 5
Huiswerkbegeleiding/RMT

Ouders zijn primair verantwoordelijk om de ontwikkeling van hun kind te stimuleren en voor het maken en begeleiden van huiswerk. Ondersteuning die gericht is op het volgen van onderwijs en/of om de leerling verder te helpen in zijn onderwijsontwikkeling, valt onder de gezamenlijke verantwoordelijkheid van ouders en het onderwijs (dit wordt aanvullend onderwijs genoemd).

Wat is aanvullend onderwijs?

In het voortgezet onderwijs zijn bijles, huiswerkbegeleiding en examentraining de meest gebruikte vormen van aanvullend onderwijs. Het doel is het verbeteren van onvoldoende onderwijsprestaties, aanleren van vaardigheden, maar soms ook het toezicht houden en ondersteuning bieden bij het maken van huiswerk. In het Voortgezet Onderwijs (VO) is aanvullend onderwijs veel meer vervlochten met het reguliere onderwijs. In het Primair Onderwijs (PO) zijn extra oefenen buiten schooltijd, ondersteuning bij specifieke leerbehoeften (Remedial Teaching), de meest voorkomende vormen van aanvullend onderwijs. Remedial teaching in het basisonderwijs is een vorm van extra ondersteuning die wordt gegeven door een bevoegde leerkracht aan leerlingen met specifieke leer- of gedragsproblemen of -stoornissen.

Verantwoordelijkheid Passend Onderwijs

Aanvullend onderwijs of extra leerondersteuning is een ingewikkelde vorm, omdat ondersteuning binnen het reguliere onderwijs, passend onderwijs en aanvullend onderwijs (zoals huiswerkbegeleiding) onderling afhankelijk kunnen zijn. Van elke school mag verwacht worden dat er preventieve en licht curatieve ondersteuning beschikbaar is voor leerlingen met leer- en/of ontwikkelingsvragen. Dit valt binnen de basisondersteuning die binnen de school en zo veel mogelijk in de klas is georganiseerd. Het gaat hierbij om vragen over het leerproces die regelmatig voorkomen, zoals hulp bij lees- en rekenproblemen of het aanleren van schoolse vaardigheden als plannen en organiseren van schoolwerk. Passend onderwijs is een aanvulling op de basisondersteuning. Wanneer er op school meer onderwijsondersteuning nodig is dan de school met basis- en extra ondersteuning kan bieden, is de school verantwoordelijk voor het bieden van een andere passende onderwijsplek.

Motieven en verantwoordelijkheden van aanvullend onderwijs

Minister Slob heeft op 25 juni 2018 (Tweede Kamer, vergaderjaar 2017–2018, 31 289, nr. 371 p. 10) toegelicht wat de motieven en verantwoordelijkheden zijn voor aanvullend onderwijs zoals huiswerkbegeleiding:

- “Remediërend motief (het inlopen van achterstanden). Dit is een taak van de school. Scholen krijgen daar ook extra onderwijsachterstandenmiddelen voor”.
- “Competitief motief (een zo hoog mogelijke onderwijsprestaties behalen om zo de toekomstige maatschappelijke positie van de leerling te versterken). Iedere school behoort een leerling uit te dagen. Ouders verwachten echter in deze tijd meer van een school. Er is een toenemende prestatiedruk. Scholen trekken daarom een grens bij de extra’s die ouders kunnen vragen, deels door te verwijzen naar externe instituten. Het is legitiem dat scholen hier in bepaalde gevallen een grens trekken. Ouders hebben hier ook een verantwoordelijkheid”.
- “Compenserend motief (school biedt onvoldoende maatwerk en begeleiding aan de leerling). Dit is een taak van de school. Omgaan met verschillen is een belangrijk aandachtspunt in ons onderwijs.
- Uitbesteding ouderlijke taken (thuis te veel afleiding of geen begeleiding mogelijk). Dit is in principe geen taak van de school. Hiervoor is een appèl nodig op de ouders en is het van belang dat de school een effectieve aanpak heeft om de ouderbetrokkenheid te vergroten”.
- “Specifieke leerbehoeften (dyslexie/dyscalculie, faalangst, autisme of hoogbegaafdheid). Dit is een taak van de school maar heeft zijn grenzen. Het beleid gericht op Passend onderwijs is ook voor deze leerlingen bedoeld”.

Verantwoordelijkheid Jeugdwet

Huiswerkbegeleiding is geen jeugdhulp. De term jeugdhulp in de Jeugdwet omvat de ondersteuning, hulp en zorg aan jeugdigen (en hun ouders) bij alle denkbare opgroei-, opvoedings-en psychische problemen en stoornissen. Huiswerkbegeleiding valt niet onder deze omschrijving, dit is namelijk onderwijs.

Wanneer is er sprake van Jeugdhulp bij huiswerkbegeleiding?

Uit het overzicht “motieven voor huiswerkbegeleiding” van de minister blijkt dat huiswerkbegeleiding een taak van ouders en school is waarbij jeugdhulp geen rol speelt. Alleen als er sprake is van bredere opvoedproblematiek, kan opvoedondersteuning gegeven worden door het Jeugdteam, die alleen gericht is op ouders: het leren aansturen en/ of begeleiden bij het maken van huiswerk. Een uitzondering hierop kan gelden bij de ontwikkeling van executieve functies van jeugdigen met niet aangeboren hersenletsel (nah) en bij jeugdigen onder de 6 jaar (richtlijn jonge kind), dat dient door een psychiater te zijn vastgesteld en valt daarmee niet onder onderwijs maar onder psychische problematiek.

Onderwerp 6
Individuele begeleiding op school in de klas

Leidende principes regio Holland Rijnland

Door ontwikkelingen in de maatschappij groeit de vraag naar inclusief onderwijs. Het onderwijs werkt de komende jaren aan het realiseren van inclusief onderwijs. Als gevolg van deze vraag en inspanningen kan het voorkomen dat kinderen met een grote zorgbehoefte worden geholpen en opgevangen in het reguliere onderwijs, omdat ouders en onderwijsprofessionals (school en samenwerkingsverband) van mening zijn dat dit de beste plek is. In sommige gevallen is er structurele of langdurige begeleiding nodig. In dergelijke situaties kunnen zowel het onderwijs als de gemeente extra investeren. Hierbij gelden de volgende leidende principes:

- Er vindt regelmatig een tussentijdse evaluatie plaats, zowel over het onderwijsgedeelte als over de inzet van begeleiding (zie ook kaders begeleiding).
- In de basis gelden voor de Leidse Regio, Nieuwkoop en de Duin- en Bollenstreek en Kaag en Braassem de 'Kaders begeleiding' van maximaal 52 uur in een half jaar. Indien langdurige of zelfs structurele ondersteuning nodig is kan afgeweken worden van de kaders begeleiding. Voorwaarde hierbij is dat door een school en het SWV een passend onderwijsarrangement wordt ingezet, waar de ondersteuning vanuit jeugdhulp aanvullend op is. Op den duur kunnen meer jeugdigen die voorheen in het gespecialiseerd onderwijs zaten gebruik maken van het (meer inclusieve) regulier onderwijs. Begeleiding is dan aanvullend op onderwijsaanbod, wat past bij de meer complexe ondersteuningsvraag van de jeugdige. Dit onderwijsaanbod dient op den duur concreet omschreven te zijn in het profiel van de school. Samen met het SWV wordt er gekeken naar de mogelijkheden voor extra ondersteuning. Vanuit deze samenwerking kan het SWV besluiten om de extra ondersteuning te bekostigen vanuit de gemeenschappelijke onderwijsmiddelen.

Verantwoordelijkheid Passend onderwijs

Extra (didactische en pedagogische) ondersteuning die nodig is om onderwijsdoelen te bereiken, moet door scholen geboden worden. Eventueel met extra inzet/ondersteuningsmiddelen vanuit het Samenwerkingsverband (SWV) (afhankelijk van de gemaakte afspraken binnen het SWV).

Verantwoordelijkheid Jeugdwet

Op grond van de Jeugdwet is de gemeente verantwoordelijk voor de bekostiging van jeugdhulp in verband met bestaande opgroei- en opvoedingsproblemen, psychische problemen en psychische stoornissen. In de regio Holland Rijnland zijn kaders geformuleerd voor individuele begeleiding. Deze zijn hier te vinden: dienstomschrijving behandeling individueel, bladzijde 77-79.

Proces doorlopen met school (Integraal arrangeren)

Sommige leerlingen kunnen niet zelfstandig functioneren in school. Bij dit proces is het belangrijk dat het Samenwerkingsverband en het jeugdteam (en ouders) betrokken wordt. Ga met elkaar na:

- Wat staat in het Ontwikkelingsperspectief Plan (OPP) aan ondersteuningsbehoefte? Wat is de hulpvraag?
- Wat is de inzet van school?
- Is er budget van het Samenwerkingsverband voor extra ondersteuning of maatwerk?
- Maak vervolgens op maat afspraken wat er vanuit onderwijs, samenwerkingsverband en eventueel de Jeugdwet ingezet gaat worden zodat de jeugdige kan blijven deelnemen aan onderwijs.

Dit heet integraal arrangeren. Kijk hiervoor naar de routekaart Integraal Arrangeren Holland Rijnland en de toelichting hierop.

Bepaal eerst:

1. Wat is de **reden en het doel** van de individuele begeleiding op school?
2. Speelt het ook **buiten het onderwijs**?

Als het niet primair gaat om onderwijsondersteuning om onderwijsdoelen te bereiken, ga dan door naar de volgende vragen.

Vervolg-vragen

3. Welk **specialisme** is nodig?
4. Wat dient de **kwaliteit** van de begeleider te zijn?
5. Is er **specialistische inzet** nodig om aan vooraf bepaalde doelen te werken door of onder verantwoordelijkheid van een **SKJ-geregistreerde jeugdhulpverlener**?

Onderwerp 7
Onderwijs-zorg arrangement (oza) & zorg-onderwijs arrangement (zoa)

In Holland Rijnland wordt gewerkt aan een samenhangend, toegankelijk en betaalbaar netwerk van geïntegreerde onderwijs- en zorgvoorzieningen met vloeiende overgangen daartussen: een onderwijszorg-continuüm.

Onderwijs-zorgcombinaties spelen een belangrijke rol in het ondersteunen van kinderen en jongeren bij het behouden of herstellen van hun onderwijsdeelname en het begeleiden naar een passende uitstroombestemming. Wanneer een kind naast onderwijs ook zorg nodig heeft om zich goed te kunnen ontwikkelen, kan het in aanmerking komen voor een (collectief georganiseerd) onderwijs-zorgarrangement (OZA) of een zorg-onderwijs arrangement (ZOA):

- OZA: Onderwijs en zorg continu worden gecombineerd binnen een groep, waarbij jeugdhulp essentieel is om deelname aan onderwijs op een schoollocatie mogelijk te maken.
- ZOA: Onderwijs (tijdelijk) aanvullend op zorg wordt aangeboden op een zorglocatie.

Het Fasenmodel onderwijs-zorgcontinuüm Holland Rijnland beschrijft de uitgangspunten voor de overlappende samenwerkingsvormen tussen onderwijs en zorg die nodig is om een ononderbroken ontwikkelingslijn voor elke jeugdige te waarborgen.

Onderwijszorgarrangement

Een OZA is een (tijdelijk) integraal arrangement onderwijs met zorg op een schoollocatie. Onderwijs en zorg zijn continu gecombineerd in een groep, de aanwezige jeugdhulp is voorwaardelijk om de leerling te laten deelnemen aan onderwijs. Dit kan bijvoorbeeld een arrangementsklas zijn in het speciaal basisonderwijs, waar naast een leerkracht, structureel ook een jeugdhulp- of zorgverlener op de groep aanwezig is. De leerling is ingeschreven op een school. Er wordt (o.b.v. variawet (in het PO/VO), de WEC (in het (V)SO of de experimentregeling onderwijszorgarrangementen) afgeweken van de huidige wettelijke onderwijskaders voor ingeschreven leerlingen (zoals onderwijstijd, inhoud, locatie). Een onderwijs-zorgarrangement kan één of meerdere doelstellingen/functies hebben: terugleiden, opbouwen, versterken, aanpassen en doorleiden. De doelstelling hangt samen met de ondersteuningsbehoefte en het ontwikkelingsperspectief van de leerling.

Er wordt van een OZA gesproken wanneer er vooraf (financiële) afspraken zijn gemaakt tussen school, samenwerkingsverband(en) en de jeugdhulpaanbieder en deze zijn vastgelegd in een formele overeenkomst.

Zorgonderwijsarrangement

Een ZOA is een tijdelijk integraal arrangement waarbij (formeel) onderwijs wordt aangevuld op een zorglocatie. Voor een ZOA zijn (financiële) afspraken gemaakt tussen samenwerkingsverbanden, de gemeenten en de aanbieder en deze zijn vastgelegd in een formele overeenkomst. Afhankelijk van de visie van samenwerkingsverband/schoolbesturen is onderwijs op zorglocaties iets waar een leerling meestal tijdelijk (met gebruik van de variawet) gebruik van maakt. Dit kan bijvoorbeeld een dagbestedingslocatie zijn, waar het kind naast dagbesteding ook onderwijs krijgt in een groep op de locatie. Onderwijs op zorglocatie is vaak een 'leerling volgend traject', gericht op herstel onderwijsdeelname (met gebruik variawet) voor een ingeschreven leerling.

Integraal arrangeren als basis

Integraal arrangeren is voorwaardelijk voor de inzet van een OZA of ZOA. Om te bepalen of een leerling de inzet van een OZA of ZOA nodig heeft, wordt door ouders, leerling, onderwijs en het jeugdteam samen onderzocht wat de ondersteuningsbehoeften van het kind zijn. Dat gebeurt volgens de **methode Integraal Arrangeren Holland Rijnland**. Integraal Arrangeren is het samen bedenken, maken en uitvoeren van één arrangement voor een leerling. Kijk hiervoor naar de routekaart Integraal Arrangeren Holland Rijnland en de toelichting hierop. De route vormt de basis voor het gezamenlijk helder krijgen wat de ondersteuningsvraag is van een jeugdige en overeenstemming vinden in het beste onderwijs-zorg arrangement.

Verantwoordelijkheid Passend onderwijs

In alle situaties geldt dat school voor leerlingen met bijzondere onderwijs- en/of begeleidingsbehoeften altijd met een Ontwikkelingsperspectief Plan (OPP) werkt. Er dient dus ook een OPP te zijn bij voor een aanvraag en inzet van een (bovenschools-)arrangement zoals een OZA of een ZOA. Daarnaast geldt in veel gevallen dat voor de inzet van een OZA of ZOA de school een arrangementsaanvraag indient bij het samenwerkingsverband en de onderwijsaanbieder.

Verantwoordelijkheid Jeugdwet

Bij verzoek voor de inzet van een OZA of ZOA moet er een actueel OPP zijn waaruit blijkt dat er extra ondersteuning vanuit onderwijs en jeugdhulp nodig is. Het gaat hier om integraal arrangeren in complexe situaties waarin een combinatie onderwijs/jeugdhulp nodig is. Het OPP is noodzakelijk (voorwaarden) maar de wettelijke verwijzer (in deze gevallen meestal het jeugdteam) beschrijft de zorgvraag en geeft een verwijzing af voor de jeugdhulpaanbieder.

Verantwoordelijkheid aanbieder

De aanbieder van een OZA of ZOA ziet erop toe dat voordat het kind geplaatst kan worden, integraal arrangeren is doorlopen. Concreet betekent dit:

- In een MDO zijn de ondersteuningsbehoeften in beeld gebracht, doelen opgesteld en is de inzet van het arrangement (OZA/ZOA) in gezamenlijkheid besloten.
- Er is een OPP opgesteld;
- De school is betrokken bij de aanmelding en verzorgt de toeleiding richting OZA/ZOA (aanvraag samenwerkingsverband en onderwijsaanbieder);
- Het samenwerkingsverband is betrokken en geeft het arrangement OZA/ZOA af;
- Het jeugdteam is betrokken bij de aanmelding en geeft een verwijzing af voor de OZA/ZOA;
- Regionaal Bureau Leerrecht/leerplicht is betrokken.

Onderwerp 8
Hoogbegaafdheid

Passend onderwijs aan hoogbegaafd kind

Er wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen zorg gerelateerde hulp en onderwijs gerelateerde hulp bij hoogbegaafdheid. Vergoeding voor onderwijs gerelateerde hulp is bijvoorbeeld een verantwoordelijkheid van de school, vanuit het passend onderwijsbudget van de school. Een IQ-test wordt soms vanuit het onderwijs vergoed, als duidelijk is dat dit noodzakelijk is om de oorzaak van de leerproblematiek te achterhalen (doel is zicht krijgen op welke aanpassingen in leerstofaanbod en/of de begeleiding van de leerling wenselijk zijn).
Hoe dan ook is het regelen van de juiste hulp en vergoeding bij hoogbegaafdheid maatwerk. Daarom helpt het als je weet wat de opties zijn en hoe je dit kunt aanpakken.

Financieringsroutes

Route 1: vergoedingen hoogbegaafdheid via de school of het Samenwerkingsverband

Sommige scholen betalen (een deel van) de kosten voor bijvoorbeeld intelligentieonderzoek, didactisch onderzoek of (externe) begeleiding. Sommige scholen hebben zelf de expertise in huis voor het uitvoeren van de onderzoeken. Indien kosten gemaakt worden door school, betalen zij dit vanuit het schoolbudget. Eventueel aanvullende ondersteuning op school kan aangevraagd worden door middel van een aanvraag voor extra ondersteuning bij het samenwerkingsverband. Het is ook mogelijk dat de betrokkenheid al via HB-specialisten via school of schoolbestuur ingezet worden. Betrokkenheid van het samenwerkingsverband is dan niet noodzakelijk. Op het moment dat er gedacht wordt aan de inzet van jeugdhulp, is de betrokken vanuit het samenwerkingsverband ook nodig.

Route 2: Hoogbegaafdheid en jeugdwet

Indien er bij een jeugdige sprake is van meervoudige problematiek waaronder hoogbegaafdheid kan het zijn dat jeugdhulp uitkomst biedt. Dit betreft dan jeugdhulp in verband met bestaande opgroei- en opvoedingsproblemen, psychische problemen en psychische stoornissen. Ook kan het jeugdteam indien er opvoedingsvraagstukken spelen de ouders in de thuissituatie ondersteunen. Het jeugdteam doorloopt hiervoor een beoordelingsprocedure. De inzet die nodig is voor deelname aan het onderwijs valt niet onder verantwoordelijkheid van de gemeente. Zie hiervoor ook onderwerp 7 Begeleiding tijdens pauze en andere vrije momenten binnen het basisonderwijs

Route 1 en route 2 kunnen ook parallel aan elkaar lopen (integraal arrangeren).

Voor meer informatie wordt verwezen naar onderwerp 2 Intelligentie onderzoek.

Onderwerp 9
Begeleiding tijdens pauze en andere vrije momenten binnen het basisonderwijs

Verantwoordelijkheid Passend onderwijs

Tijdens de kleine pauzes worden basisscholen geacht toezicht te houden op de leerlingen. Bij de scholen die een lange lunchpauze hebben zijn ouders verantwoordelijk voor het overblijven van de leerlingen. Bij een continue rooster, waar sprake is van een korte lunchpauze, zijn scholen verantwoordelijk voor het overblijven met leerlingen. Scholen krijgen voor speciaal basisonderwijs extra middelen in het personeels-en arbeidsmarkt budget voor het professioneel overblijven met leerlingen.

Verantwoordelijkheid Jeugdwet

Als er extra toezicht nodig is tijdens de vrije lessen/activiteiten die niet direct betrekking hebben op het leerproces van het kind, kan via de gemeente (preventieve) ondersteuning ingezet worden.
Extra toezicht kan ingezet worden wanneer gedragsproblemen de omgang met andere leerlingen bemoeilijkt. Voor de veiligheid van het kind of andere kinderen, tijdens vrije lessen of activiteiten die niet direct zijn gericht op het leerproces van het kind zoals het speelkwartier, het lopen naar de gymlessen etc. De problematiek moet ook buiten het onderwijs spelen. In het kader van normaliseren is het gewenst om deze ondersteuning vanuit de school of het sociaal netwerk te organiseren.

VOORBEELD

Een leerling die door zijn problematiek non-stop vecht- of vluchtgedrag vertoont. Tijdens minder gestructureerde onderwijsvormen zoals bijvoorbeeld pauzes en gymlessen is het niet mogelijk voor de leerkracht alleen toezicht te houden op deze leerling.
Het is belangrijk om tijdens deze minder gestructureerde onderwijsvormen maatregelen te nemen ter voorkoming van schade voor deze en andere leerlingen. Een jeugdhulpverlener kan hierbij toezicht houden op de betreffende leerling en indien nodig corrigerend optreden. Binnen het onderwijs is geen structurele 1 op 1 onderwijsbegeleiding mogelijk. Deze kosten vallen onder de Jeugdwet. Voor de kaders, zie hoofdstuk 5: individuele begeleiding op school.

Onderwerp 10
Medische handelen in het onderwijs

Ook kinderen die gezondheidszorg nodig hebben moeten naar school kunnen gaan. Voor acute zorg is in elke school bedrijfshulpverlening aanwezig. Voor leerlingen die op regelmatige basisgezondheidszorg nodig hebben, moeten structurele afspraken worden gemaakt over wie deze zorg in de school verleent. Ouders zijn primair verantwoordelijk dat de gezondheidszorg wordt georganiseerd. Dit is geen onderdeel van het onderwijsproces (en ook geen financiering vanuit het onderwijs of jeugdhulp). De school is verplicht om voor elke leerling, die gezondheidszorg nodig heeft, te onderzoeken hoe dit tijdens schooltijd het beste kan worden geregeld. Daarvoor moeten de school, de ouders, de leerling en/of de professionele zorgverlener samen afspraken maken. Individuele leerkrachten kunnen niet verplicht worden tot het uitvoeren van medische handelingen of verstrekken van medicatie. De keuze om wel of niet mee te werken ligt bij het schoolbestuur.

Voorbehouden en niet-voorbehouden handelingen

Voor gezondheidszorgverlening moet onderscheid worden gemaakt tussen:

- **Voorbehouden handelingen:** Voorbehouden handelingen zijn risicovolle, medische handelingen die alleen bevoegde zorgverleners beroepsmatig mogen uitvoeren. In de Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg (Wet BIG) staat welke risicovolle handelingen voorbehouden zijn. Daar staat ook wie ze zelfstandig of in opdracht mag uitvoeren.
- Niet-voorbehouden behandelingen: Andere zorghandelingen.
  - **Risicovolle niet-voorbehouden medische handelingen** brengen bij de uitvoering van de handeling risico's mee voor de jeugdige. Bijvoorbeeld het toedienen van sondevoeding. Deze handeling is niet voorbehouden, maar er zijn wel risico's. Het zijn handelingen die bij onbekwaam en onzorgvuldig handelen vrijwel zeker tot gezondheidsschade zullen leiden. Voor het uitvoeren van deze risicovolle handelingen is, net als bij voorbehouden handelingen, scholing en een bekwaamheidsverklaring verplicht. Andere voorbeelden zijn: het toedienen van insuline via een (reeds aangebrachte) insulinepomp, verwisselen van een stomazakje, meten van bloeddruk en het geven van medicijnen.

Bekijk deze Factsheet gezondheidszorg in onderwijstijd ›

Tijdens een gesprek op school, meestal aan het begin van het jaar, wordt besproken welke soort zorghandeling er gevraagd wordt en wie deze mag verrichten. Het verrichten van voorbehouden handelingen gebeurt altijd door een deskundig zorgverlener die bevoegd en bekwaam is om dit uit te voeren. In geval van een noodsituatie is hierop een uitzondering en hoort iedereen te handelen naar beste weten en kunnen.

Medische handelingen

Op het moment dat het medische handelingen betreffen, is niet de gemeente maar de zorgverzekeraar verantwoordelijk. Ouders dienen daarover afspraken te maken met hun zorgverzekering.

Hoe te handelen volgens de wet?

Wie voorbehouden handelingen uitvoert, moet hiervoor bekwaam zijn en dat deskundig en zorgvuldig doen. Dat wil zeggen dat de zorgverlener voldoende kennis en vaardigheid heeft om de handeling uit te voeren. Is een beroep vastgelegd in de Wet BIG? Dan staan in die wet ook de opleidingseisen en het deskundigheidsgebied voor dat beroep. Wie aan deze eisen voldoet, mag de wettelijk beschermde titel dragen die bij dat beroep hoort en daarmee de voorbehouden handelingen verrichten.

Onderwerp 11
Persoonlijke verzorging op school

Verzorging bij jeugdigen tot 18 jaar is erop gericht om een tekort aan zelfredzaamheid op te heffen. Dit is wettelijk bepaald. Het gaat hier om de 'algemene dagelijkse levensverrichtingen' (ADL). Dit zijn handelingen die mensen dagelijks in het gewone leven verrichten. Denk hierbij aan bijvoorbeeld hulp bij het wassen, aankleden, verplaatsen in zit- of lighouding, eten en drinken en het toedienen van orale medicatie. Een jeugdige die als gevolg van beperkingen ADL niet zelf kan doen, heeft hulp nodig. Soms moeten de ADL overgenomen worden en soms is ondersteuning nodig bij deze verrichtingen.

Verantwoordelijkheid onderwijs

Sommige kinderen hebben op school persoonlijke verzorging nodig. Omdat in het verleden bij de pakketmaatregelen Awbz (Algemene wet bijzondere ziektekosten) aan de lumpsum van het onderwijs middelen voor persoonlijke verzorging zijn toegekend heeft het onderwijs een verantwoordelijkheid voor een aantal minuten persoonlijke verzorging per week volgens onderstaande tabel.

	Persoonlijke verzorging (min/week)	
AWBZ-gronzdslag	**Tot 12 jaar**	**Vanaf 12 jaar**
Lichamelijke beperking	241	176
Somatische aandoening of beperking	98	0
Verstandelijke beperking	50	30
Verstandelijke en lichamelijke beperking	185	189

Verantwoordelijkheid Jeugdwet

Gemeenten zijn op grond van de Jeugdwet onder andere verantwoordelijk voor de begeleiding en de verzorging van kinderen die door verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke problemen niet zelfredzaam zijn. Dit betekent dat gemeenten ook verantwoordelijk zijn voor de verzorging van de kinderen uit deze doelgroep, tijdens onderwijstijd dus nadat school een deel hiervan ingevuld heeft.

Hierop zijn drie uitzonderingen:
1. Kinderen die een IKZ-indicatie (intensieve kindzorg) hebben vanuit de zorgverzekeringswet;
2. Kinderen met een indicatie voor de Wet Langdurige Zorg;
3. Kinderen met palliatief terminale zorg vanuit de Zorgverzekeringswet.

Een kind is aangewezen op verzorging als het gaat om een chronische situatie waarbij de gebruikelijke verzorging, in vergelijking tot kinderen van dezelfde leeftijdscategorie, aantoonbaar groter is. Op basis van een inventarisatie wordt vastgesteld hoeveel uur zorg een leerling nodig heeft. Dat gebeurt ook in overleg met de gemeente. Als er geen overeenstemming over het aantal uren tot stand komt, dan is er een mogelijkheid om de Jeugd Gezondheidszorg (JGZ) hierin te betrekken. Is er nog geen overeenstemming, dan is het mogelijk om een onafhankelijk onderwijszorgconsulent in te schakelen. Zij kunnen als onafhankelijke partij meedenken.

Zindelijkheidsproblematiek

Zindelijkheidsproblematiek is een veelvoorkomend vraagstuk binnen scholen waar geen eenduidig antwoord op is. De school heeft geen wettelijke verplichting in het uitvoeren van handeling met betrekking tot zindelijkheidsproblematiek. Het is van belang dat de school samen met de ouders een open houding heeft in het meedenken in oplossingen. Daarbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het regelmatig, op gezette tijden, naar de WC verwijzen. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van het advies van het CJG, Jeugdgezondheidszorg of de huisarts. Duidelijk afspraken tussen school en ouders kan hierbij helpend zijn.

Onderwerp 12
Hoe omgaan met inclusief onderwijs specifiek downsyndroom

Basisondersteuning en extra ondersteuning

Als de basisondersteuning niet voldoende is om een kind met het syndroom van Down goed te ondersteunen in het reguliere onderwijs, kan de school extra ondersteuning aanvragen bij het samenwerkingsverband. Bij de financiering van extra ondersteuning op school gaat het om twee geldstromen. Ten eerste is er een geldstroom vanuit het onderwijsveld bedoeld voor onderwijsondersteuning. Hoe deze financiering en ondersteuning geregeld is, verschilt per samenwerkingsverband. Het samenwerkingsverband (SWV) waar de school bij is aangesloten bepaalt hoe deze gelden worden verdeeld en of dit direct naar de school gaat, of op een andere manier wordt ingezet.

Financiering van niet-onderwijskundige zorg bij kinderen die door een verstandelijke beperking niet zelfredzaam zijn (o.a. hulp bij zindelijkheid, bij wegloopgedrag, toezicht, communicatieondersteuning) valt onder de gemeente (Jeugdwet). Een indicatie hiervoor wordt in principe door de ouders aangevraagd bij het jeugdteam of via de praktijkondersteuner Jeugd van de huisarts.

Wanneer een kind met het syndroom van Down start op het reguliere onderwijs is het wenselijk om in een vroeg stadium zowel het SWV als het jeugdteam te betrekken en hierin samen op te trekken. Het is belangrijk om gezamenlijk met ouders en leerling, de school en de betrokken partners de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften in kaart te brengen en deze te verwerken in een Ontwikkelingsperspectief Plan (OPP). Het is van belang dat de doelen in het OPP regelmatig geëvalueerd worden en af te stemmen of de leerling voldoende profiteert van het aanbod op de reguliere school.

Aanpassingen en hulpmiddelen

Is er een aanpassing of hulpmiddel noodzakelijk voor het volgen van onderwijs?
In dat geval kunnen ouders voor hun kind met een beperking soms een vergoeding van het UWV hiervoor verkrijgen. Bijvoorbeeld voor een aangepaste stoel of tafel. Of hulpmiddelen voor schrijven en lezen, zoals een computer.

Veel informatie is terug te vinden in de leidraad voor onderwijskundige begeleiding van leerlingen met Downsyndroom.

Voor meer informatie over individuele begeleiding in de klas, zie onderwerp 5: individuele begeleiding op school.

Integraal arrangeren

Sommige leerlingen kunnen niet zelfstandig functioneren in school. Bij dit proces is het belangrijk dat het Samenwerkingsverband en het jeugdteam (ouders en de leerling) betrokken wordt. Ga met elkaar na:

- Wat staat in het Ontwikkelingsperspectief Plan (OPP) aan ondersteuningsbehoefte? Wat is de hulpvraag?
- Wat is de inzet van school?
- Is er budget van het Samenwerkingsverband voor extra ondersteuning of maatwerk?
- Maak vervolgens op maat afspraken wat er vanuit onderwijs, samenwerkingsverband en eventueel de Jeugdwet ingezet gaat worden zodat de jeugdige kan blijven deelnemen aan onderwijs.

Dit heet integraal arrangeren. Kijk hiervoor naar de routekaart Integraal Arrangeren Holland Rijnland en de toelichting hierop.

Onderwerp 13
Ondersteuning op school aan leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften op gedrag

Verantwoordelijkheid Passend onderwijs

In de Wet Passend onderwijs is opgenomen dat de school verantwoordelijk is voor ondersteuning in het kader van de onderwijsontwikkeling.

Het bieden van ondersteuning aan kinderen met extra ondersteuningsbehoeften binnen het onderwijs, bijvoorbeeld op gedrag en/of bij (vermoeden van) ontwikkelingsstoornissen zoals ADHD en ASS, is de verantwoordelijkheid van het onderwijs (school, schoolbestuur, samenwerkingsverband (SWV).

In de memorie van toelichting bij de Wet passend onderwijs staan de verantwoordelijkheden van de school beschreven: “De extra ondersteuning die leerlingen in het onderwijs ontvangen kan op veel verschillende manieren worden vormgegeven. Afhankelijk van de problematiek van de leerling en de mogelijkheden van de school zal de extra ondersteuning door de school worden ingezet. De ondersteuning zal er altijd op zijn gericht om de leerling verder te helpen in zijn onderwijsontwikkeling.

Als een kind vanwege een aandoening, stoornis of beperkingen gedrag heeft dat het leren bemoeilijkt, valt de daarbij behorende begeleiding onder het onderwijs. Het gaat daarbij om activiteiten die te maken hebben met de lessen, het leren, de vakinhoud en de pedagogische en didactische omgang én om alle activiteiten onder schooltijd die bij de behandelvorm ‘Behandeling gericht op herstel en/of het aanleren van vaardigheden of gedrag’ horen (p. 214 van de Awbz-indicatiewijzer 7.1 uit 2014 – Algemene wet bijzondere ziektekosten).

Hierbij is eventueel extra inzet/ondersteuningsmiddelen vanuit het SWV mogelijk in de vorm van een arrangement. Dit is afhankelijk van de gemaakte afspraken binnen het SWV. Neem hiervoor contact op met het samenwerkingsverband. School moet vastleggen in het OPP waarom de extra ondersteuning noodzakelijk is. Indien school niet meer passend is en ouders niet bereid zijn om mee te denken/mee te werken met betrekking tot extra ondersteuning binnen het onderwijs, moet school duidelijk maken dat ze handelingsverlegen is en dit vastleggen.

Verantwoordelijkheid Jeugdwet

Als er behandeling of begeleiding nodig is, vanwege problematiek bij het kind wat zich op meerdere levensgebieden openbaart, door bijvoorbeeld een kinderpsychiater, kinderarts, orthopedagoog of GZ-psycholoog, dan valt dit onder de Jeugdwet. Als er een onderzoek nodig is om het behandelplan voor de jeugdhulp te kunnen bepalen, dan valt dit onder de Jeugdwet. Diagnostiek en behandeling binnen de Jeugd-GGZ valt onder de Jeugdwet. Ouders zijn degene die het onderzoek, behandeling of begeleiding moeten aanvragen bij de gemeentelijke toegang: het jeugdteam. De aanvraag kan niet door school gedaan worden. De jeugdteammedewerker gebruikt zijn eigen behandelplan.

VOORBEELD

Als de school zorgen heeft over de (extra) ondersteunings- en/of zorgbehoeften van een leerling en ouders deze zorgen niet delen en/of de problemen niet (h)erkennen, kan er geen jeugdhulp worden ingezet, omdat deze door ouders (gezaghebbende van de leerling) aangevraagd dient te worden. Dat ouders de hulp moeten aanvragen geldt ook voor jeugdhulp die enkel en alleen ingezet wordt op school.

Onderwerp 14
stagebegeleiding of dagbesteding?

Samenvatting van Stagebegeleiding in het VSO

In het Voortgezet Speciaal Onderwijs (VSO) kunnen leerlingen vanaf 14 jaar stage lopen, maximaal vier dagen per week. De mogelijkheid om te stagelopen hangt af van het uitstroomprofiel van de leerling, dat is vastgelegd in het Ontwikkelingsperspectief (OPP). De drie uitstroomprofielen zijn: arbeidsmarktgericht, vervolgonderwijs en dagbesteding.

Verantwoordelijkheid binnen Passend Onderwijs: Als een leerling door een aandoening of beperking moeilijkheden ondervindt bij het leren, valt de begeleiding onder het onderwijs. Dit omvat zowel de pedagogische en didactische ondersteuning als activiteiten tijdens schooltijd die gericht zijn op herstel of het aanleren van vaardigheden. Voor reguliere stages die gericht zijn op de arbeidsmarkt, is de school verantwoordelijk voor de noodzakelijke begeleiding. Als een leerling meer ondersteuning nodig heeft, is hij of zij nog niet geschikt voor een externe stage.

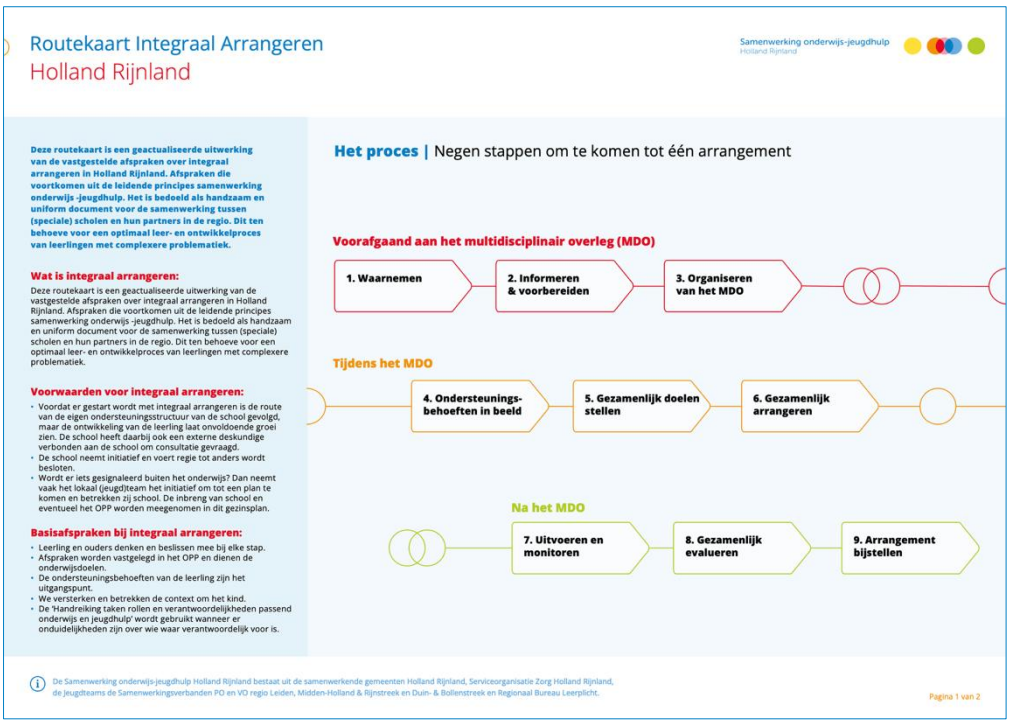
Verantwoordelijkheid binnen de Jeugdwet: Voor leerlingen met een dagbestedings-uitstroomprofiel is het stage lopen in feite een voorbereiding op dagbesteding en valt dit onder de Wet langdurige zorg (WLZ) of de Jeugdwet. Hierover moeten afspraken worden gemaakt over de maximale duur. Sommige kinderen met een handicap zijn zo beperkt dat zij geen kans hebben op een reguliere arbeidsplek en zijn aangewezen op een dagactiviteitencentrum. Tijdens hun schoolperiode kunnen zij al deelnemen aan de activiteiten daar, wat hen en hun ouders helpt om kennis te maken met deze situatie en de acceptatie van de beperkingen te vergemakkelijken. Hoewel dit vaak als ‘stage lopen’ wordt aangeduid, betreft het in feite deelname aan een zorgprogramma.

Onderwerp 15

Inzet vanuit ontwikkelingsperspectief plan in relatie tot inzet jeugdhulp via jeugdteam

Ouders, scholen en jeugdhulp kunnen te maken krijgen met meerdere plannen. In alle situaties geldt dat school voor leerlingen met bijzondere onderwijs- en/of begeleidingsbehoeften altijd met een Ontwikkelingsperspectief Plan (OPP) werkt. Op basis van het plan monitort school samen met ouders, leerling en zorgprofessionals het effect en stelt het plan bij.

Meer informatie hierover kan gevonden worden in de Routekaart integraal arrangeren Holland Rijnland met bijbehorende toelichting.

Er is wettelijk geregeld wat er in een OPP moet staan. Dit is terug te vinden op de website van de Inspectie van het Onderwijs.

Verantwoordelijkheid Passend onderwijs

Als een leerling extra ondersteuning nodig heeft, boven op de basisondersteuning zoals beschreven in het schoolondersteuningsprofiel van de school, moet een OPP worden opgesteld. Het OPP is een werkdocument en omvat naast het ontwikkelingsdeel (denk aan belemmerende en stimulerende factoren) een planningsdeel (uitstroom, doelen en beredeneerd aanbod) en een evaluatiedeel. Zo moet duidelijk worden wat de school inzet om doelen met de leerling te bereiken. Het OPP dient in gezamenlijkheid met ouders en de leerling te worden opgesteld. Ouders moeten instemming verlenen op het handelingsdeel (de individuele ondersteuning die de leerling krijgt). Leerlingen hebben hoorrecht. Dit betekent dat ze mee praten en denken over hun ontwikkeling en ondersteuning die zij op school krijgen. Voor alle leerlingen in het SBO, SO, VSO en PRO is een OPP verplicht binnen 6 weken na plaatsing op school. Er dient ook een OPP te zijn bij uitval/extra ondersteuning in het regulier onderwijs en voor een aanvraag van een (bovenschools-)arrangement zoals een Orthopedagogisch Didactisch Centrum (OPDC) of verwijzing naar het speciaal onderwijs.

School voert de regie over het OPP en draagt op school zorg voor een integrale en handelingsgerichte aanpak in afstemming tussen leerling, ouders, mentor/docenten en andere professionals.

Verantwoordelijkheid Jeugdwet (bij integraal arrangeren)

Bij verzoek voor de inzet van jeugdhulp in school moet er een actueel OPP zijn waaruit blijkt dat er extra ondersteuning vanuit onderwijs en jeugdhulp nodig is. Het gaat hier om integraal arrangeren in complexe situaties waarin een combinatie onderwijs/jeugdhulp nodig is. Het OPP is noodzakelijk (voorwaarden) maar de wettelijke verwijzer (in deze gevallen meestal het jeugdteam) beschrijft de zorgvraag en geeft een verwijzing af.

Als het Jeugdteam een mogelijke onderwijsvraag ziet en de school nog niet het samenwerkingsverband heeft betrokken kan dit met de school besproken worden. Het blijft bij de school om in te schatten of ze zelf aan de onderwijsvraag kunnen voldoen of dat ze ondersteuning vanuit het SWV vragen.

VOORBEELD

Onderwijs: Voor een leerling is geen ontwikkelingsperspectief plan opgesteld omdat hij cognitief geen problemen had, maar wel gedragsproblemen. De school had een ontwikkelingsperspectief (OPP) moeten opstellen. Dit document is niet alleen vereist bij extra ondersteuning wegens leerachterstanden, maar ook als door gedragsproblemen extra ondersteuning nodig is. De school kan een leerling met een extra ondersteuningsbehoefte niet verwijderen als niet op tijd een OPP is opgesteld. Voor het opstellen van een OPP is school verantwoordelijk. Het is belangrijk dat dit opgesteld wordt, een OPP is leidend voor een beschikking/verwijzing naar inzet jeugdhulp, als het jeugdteam betrokken is. Integraal Arrangeren ligt hiervoor ten grondslag. Het OPP moet ook frequent aangepast worden naar de bevindingen van school, ouders, leerling en zorgprofessionals.

Onderwerp 16
Wachttijden

Beschikbaarheidswijzer

Aan aanbieders wordt periodiek gevraagd de Beschikbaarheidswijzer in te vullen zodat partners die zorg mogen doorverwijzen naar een jeugdhulpaanbieder een overzicht hebben van de wachttijden. Deze beschikbaarheidswijzer is te vinden via Beschikbaarheidswijzer. Indien sprake is van een wachtlijst, kan de betreffende aanbieder overbruggingszorg inzetten. Indien het jeugdteam verwijzer is, blijft het jeugdteam betrokken in de casus en is op de hoogte van vorm van overbruggingszorg.

Overbruggingszorg

Overbruggingshulp is ondersteuning die ervoor kan zorgen dat de problemen waar jongeren, kinderen en ouders mee te maken hebben niet verergeren tijdens het wachten. Het kan hierbij gaan om jeugdteams of jeugdhulpaanbieders die met de cliënten in gesprek gaan tijdens het wachten op een behandeling.

Uitgangspunt is dat de jeugdhulpaanbieder direct na het ontvangen van de toewijzing jeugdhulp met de jeugdige of het gezin gaat werken aan het resultaat. Ook als de meest effectieve zorg niet direct beschikbaar is. De zorg die ter overbrugging wordt ingezet tot die meest effectieve zorg wél beschikbaar is, moet de jeugdige of het gezin of vooruithelpen en in ieder geval voorkomen dat de situatie erger wordt. Overbruggingszorg kan ook geleverd worden door een andere jeugdhulpaanbieder of door partijen in het (preventieve) voorveld.

Wachttijden gespecialiseerd onderwijs

Het kan zijn dat er halverwege het schooljaar onvoldoende plekken zijn binnen het speciaal onderwijs, speciaal basisonderwijs of het speciaal voortgezet onderwijs terwijl er wel een toelaatbaarheidsverklaring is afgegeven. Samen met de huidige school en het samenwerkingsverband wordt gekeken hoe deze tijd wordt overbrugd. Hier worden binnen elk samenwerkingsverband individuele afspraken over gemaakt. Het onderwijs is verantwoordelijk voor een passende onderwijsplek (dit kan ook een plek zijn ter overbrugging) en de daarmee gemoeide kosten indien dit overbrugd moet worden.

Leidende principes

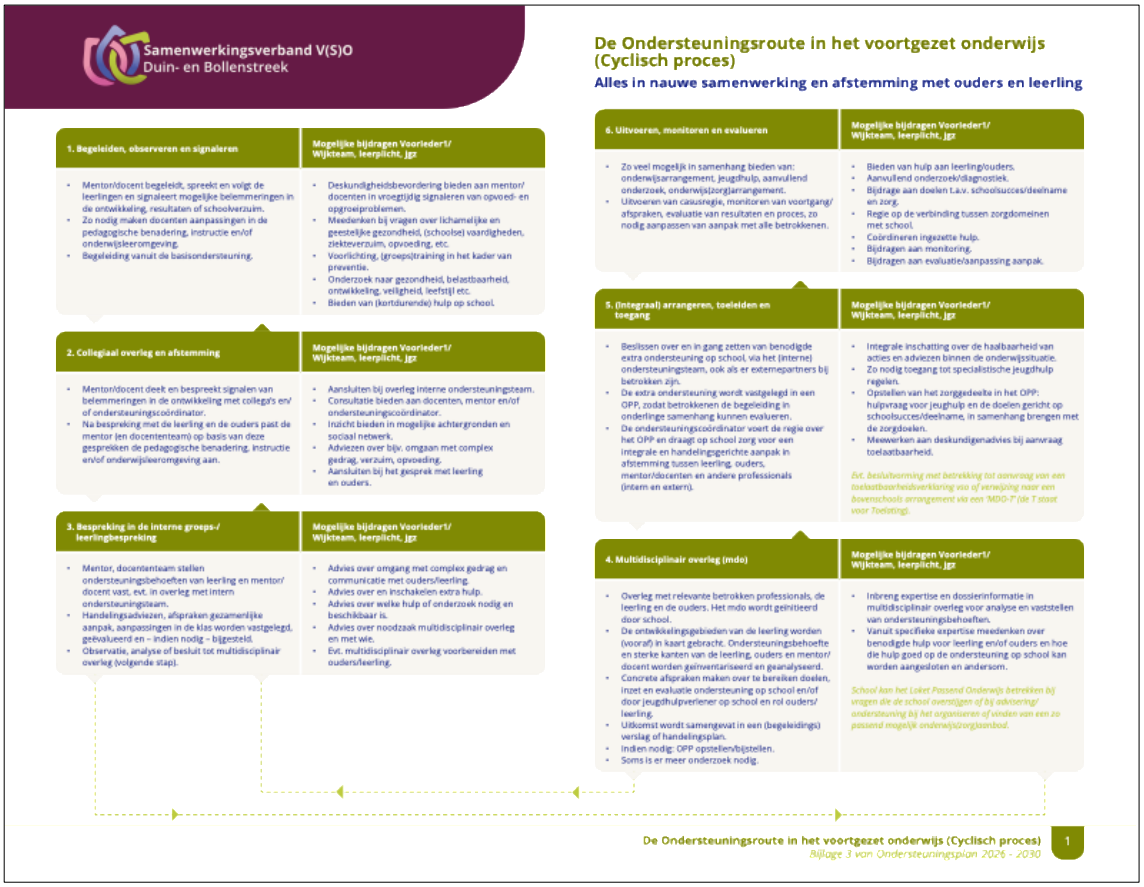
Indien er vanwege wachtlijsten een overbruggingsperiode nodig is, zijn gemeente en het onderwijs ieder vanuit hun wettelijke verantwoordelijkheden aan zet. Zo is het onderwijs verantwoordelijk voor een passende onderwijsplek (dit kan ook een plek zijn ter overbrugging) en de daarmee gemoeide kosten. Indien begeleiding ingezet wordt als gevolg van het ontbreken van passende jeugdhulp komen de kosten in principe voor rekening van de gemeentelijke jeugdhulp.

Onderwerp 17
Routes scholen richting hulpverlening

Integrale ondersteuningsroute onderwijs-jeugdhulp

Er is een procedure voor totstandkoming van een passende plek onderwijs en/of jeugdhulp: binnen elk samenwerkingsverband is er een integrale **ondersteuningsroute onderwijs-jeugdhulp** beschikbaar voor professionals (kijk op de website van het samenwerkingsverband in jouw regio). Hierin is de bijdrage van de het jeugdteam/JGZ/RBL/Leerplicht inzichtelijk gemaakt. Deze route schetst een verbindende en eenduidige arrangeerroute voor twee domeinen (onderwijs en jeugd) en drie 'systemen': de voorschoolse periode, het primair onderwijs en het voortgezet onderwijs. Zo weten alle betrokkenen waar zij op elk moment in de samenwerking aan toe zijn. De route vormt de basis voor het gezamenlijk helder krijgen wat de ondersteuningsvraag is van een jeugdige en overeenstemming vinden in het best passende (bestaande of te creëren) onderwijs-zorg arrangement. Dit altijd in partnerschap met ouders en jongere.

Onderstaand is het voorbeeld van SWV V(S)O Duin en Bollenstreek:

Bron: https://swvduinenbollenstreek.nl/wp-content/uploads/2026/06/Ondersteuningsroute-in-het-VO.pdf

Onderwerp 18
Regie in casus

Sommige jongeren hebben zorg en steun nodig op verschillende levensgebieden en hebben te maken met verschillende hulp- en dienstverleners. Voor deze jongeren is het hebben van één professional als contactpersoon van groot belang. Deze professional is het eerste en vaste aanspreekpunt van het gezin en regisseert de ondersteuning die de jongere en zijn/haar huishouden ontvangt. Daarmee zorgt deze professional voor afstemming en samenhang. Kort samengevat: een gezin, één plan, één regisseur (1G1P1R).
De jeugdteammedewerker kan deze rol van regisseur vervullen, maar de hulp- of dienstverlener die het meest intensief met de cliënt of het huishouden werkt, kan deze taak ook op zich nemen. De jeugdteammedewerker houdt dan op afstand contact over de voortgang.

Organisaties maken onderling afspraken over wie de regie voert en de zorg coördineert, over de inzet van mensen en middelen, over wie de eindverantwoordelijkheid draagt en over de juridische samenwerkingsvorm. Uitvoeren van casusregie houdt in: monitoren van voortgang/afspraken, evaluatie van resultaten en proces, zo nodig aanpassen van aanpak met alle betrokkenen.

Iedere hulpverlener, medewerker heeft in principe het belang van kind en gezin als uitgangpunt.

Onderwerp 19

Rol leerplicht, samenwerkingsverband en jeugdteams bij langdurig verzuim/thuiszitters

Regionale afsprakenkaart Holland Rijnland: Wat doen als schoolgang (even) niet lukt?

De kaart is een schematische weergave van de afspraken tussen primair en voortgezet onderwijs, RBL, samenwerkingsverbanden, JGZ en andere partners over het melden en de aanpak van verzuim en andere situaties waar schoolgang (even) niet lukt. Als er vragen zijn, kan er contact opgenomen worden met de consulent leerrecht. De kaart is hier te vinden.

Rol van Regionaal Bureau Leerrecht

Onduidelijkheid in de rollen en taken ontstaat veelal indien sprake is van langdurig schoolverzuim.
Op de website van bureau leerrecht Holland Rijnland is het volgende hierover te vinden:

Wat is de rol van het RBL bij langdurig schoolverzuim en thuiszitten? ›

Team Leerlingzaken

Jeugdigen die woonachtig zijn in Alphen aan den Rijn en Nieuwkoop vallen onder:

Leerplicht en kwalificatieplicht ›

Leidende principes bij (dreigend) thuiszitten

Rol onderwijs

Als jeugdigen vanwege psychische of lichamelijke beperkingen tijdelijk niet of niet volledig naar school kunnen, biedt de school van inschrijving een onderwijsprogramma op maat aan. Op basis van de Variawet wordt afgeweken van het minimumaantal uren onderwijstijd. School maakt een OPP en zorgt dat tijdig het samenwerkingsverband, de toegang en externe ketenpartners worden aangehaakt. Vanuit de Variawet biedt de school van inschrijving onderwijs op de daglocatie. De school heeft dan regie op het proces/traject om in gezamenlijkheid te werken aan de opbouw van onderwijs. Alleen als een jeugdige een vrijstelling heeft, ligt het initiatief voor contact met het onderwijs bij de toegang of de zorgaanbieder.

Rol gemeente

De gemeente is verantwoordelijk voor de inzet van jeugdhulp als bedoeld in het handelingsdeel van het OPP en voor het organiseren van de gemeentelijke toegang. Ook geeft de gemeente, via Leerplicht, uitvoering aan de thuiszittersaanpak.

Toegang: De toegangsmedewerker zorgt in een vroegtijdig stadium voor het inschakelen van een jeugdhulpaanbieder. De lokale toegangsmedewerker is verantwoordelijk voor het organiseren van de nazorg die eventueel op de school geleverd moet worden als jeugdigen terugkeren vanuit dagbehandeling of dagbesteding.
Leerrecht: Draagt zorg voor de thuiszittersaanpak. Wat er van het RBL verwacht mag worden op het gebied van thuiszitters is hier uiteengezet.

Rol jeugdhulpaanbieders (specifiek voor Leidse Regio, Nieuwkoop en Duin & Bollenstreek en Kaag en Braassem

Naast de regierol die scholen vanuit de Variawet hebben (zie rol onderwijs), is er ook voor jeugdhulpaanbieders een belangrijke rol toebedeeld ten aanzien van leerlingen die (tijdelijk) niet naar school kunnen. De door gemeenten in Holland Rijnland gecontracteerde jeugdhulpaanbieders hebben een inspanningsverplichting om de samenwerking met onderwijsinstellingen te optimaliseren. De jeugdhulpaanbieder richt zich op het borgen van de persoonlijke leerlijn voor de jeugdige en geeft terugkoppeling aan het onderwijs over de voortgang. De jeugdhulpaanbieder stemt met de bij de jeugdige betrokken school af over de opbouw van onderwijs. De regie over de opbouw van onderwijs ligt bij het onderwijs. Partijen zorgen samen voor een vloeiende overgang en maken afspraken over het moment waarop de jeugdige weer start met onderwijs volgen in een OZA of op school en het moment waarop de dagbesteding/dagbehandeling wordt gestopt. Aanbieders kondigen minimaal 6 weken van tevoren aan als een behandeling stopt. De jeugdhulpaanbieders onderschrijven en handelen in lijn met de leidende principes die gemeenten en onderwijs overeenkomen.

Veilig Thuis melding als ouders en school het niet eens zijn over passend onderwijs
Soms gaat een kind niet naar school omdat de ouders en de school het niet eens zijn over passend onderwijs. Als er geen andere zorgen zijn, is een melding bij Veilig Thuis niet de juiste stap.

Meer hierover is te lezen in de:

Brochure Veilig Thuis-meldingen en passend onderwijs ›